

**KREDIT-MODUL TIZIMIDA INTERAKTIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARI
ORQALI BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA FANI O'QITUVCHILARINING
METODOLOGIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH**

Saparov Xasan Djumanazarovich

Termiz davlat pedagogika instituti

Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektor

Telefon: +998 90 294 00 33

E-mail: saparov00@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada kredit-modul tizimida interaktiv ta'lim texnologiyalarini qo'llash orqali bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining metodologik ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi IMRAD talablari asosida yoritildi. Metodologik ko'nikmalar tarkibi, simulyatsiya, kollaborativ platforma, gamifikatsiya, video tahlil va raqamli portfolio imkoniyatlari tahlil qilindi. 2021–2023-yillarda 90 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan eksperimentda tajriba guruhi interaktiv texnologiyalar asosida, nazorat guruhi esa an'anaviy yondashuvda o'qitildi. Natijalar tajriba guruhida metodologik ko'nikmalar testi, raqamli savodxonlik, dars loyihalash, innovatsion yondashuv va pedagogik refleksiya ko'rsatkichlari yuqori ekanini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: interaktiv texnologiyalar, kredit-modul tizimi, metodologik ko'nikmalar, jismoniy tarbiya, raqamli ta'lim, video tahlil, raqamli portfolio, pedagogik refleksiya.

KIRISH

Raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilaridan nafaqat sport metodikasini, balki interaktiv vositalar yordamida darsni loyihalash, o'quvchi harakatini tahlil qilish, natijani monitoring qilish va refleksiv baholash ko'nikmalarini ham talab etmoqda. Kredit-modul tizimi bu jarayon uchun qulay tashkiliy asos yaratadi, chunki har bir modulda o'quv natijasi, mustaqil topshiriq, joriy nazorat va amaliy baholashni raqamli vositalar bilan integratsiyalash mumkin.

Jismoniy tarbiya ta'limida interaktiv texnologiyalarni qo'llash umumiy multimedia vositalaridan foydalanish bilan cheklanmaydi. Bu jarayon sport texnikasini video tahlil qilish, jismoniy ko'rsatkichlarni raqamli qayd etish, guruhiy loyiha va muhokamalarni onlayn tashkil etish, virtual model va simulyatsiyalardan foydalanish, raqamli portfel orqali o'sish dinamikasini kuzatish kabi amaliy-metodik vazifalarni qamrab oladi.

Tadqiqotning maqsadi kredit-modul tizimida interaktiv ta'lim texnologiyalari orqali bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining metodologik ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash va tajriba-sinov asosida baholashdan iborat. Tadqiqotda metodologik ko'nikmalar tarkibi, interaktiv texnologiyalar turlari, ularning modul jarayoniga integratsiyasi va eksperimental samaradorligi tahlil qilindi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqotning nazariy asosini multimedia ta'limi, kognitiv yuk nazariyasi va konstruktivistik ta'lim yondashuvlari tashkil etdi. R. Mayerning multimedia o'rganish nazariyasi, J. Swellerning kognitiv yuk konsepsiyasi va D. Jonassenning konstruktivistik yondashuvi jismoniy tarbiya darslarida interaktiv vositalarni qo'llashning psixopedagogik asoslarini izohlashda qo'llanildi. Me'yoriy asos sifatida "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi va kredit-modul tizimiga oid hujjatlar hisobga olindi.

Empirik tadqiqot 2021–2023-yillar davomida jismoniy tarbiya ta'lim yo'nalishi talabalari ishtirokida tashkil etildi. Unda 90 nafar talaba qatnashdi: tajriba guruhi 45 nafar, nazorat guruhi 45 nafar talabadan iborat bo'ldi. Tajriba guruhida interaktiv texnologiyalar, video tahlil, raqamli dars rejasi, kollaborativ platforma va raqamli portfolio muntazam qo'llanildi; nazorat guruhida esa an'anaviy tushuntirish-amaliy mashg'ulot modeli saqlandi.

Ma'lumotlar metodologik ko'nikmalar testi, raqamli savodxonlik so'rovnomasi, dars loyihalarini ekspert baholash, innovatsion yondashuvga munosabat anketasi va pedagogik refleksiya hisobotlari orqali yig'ildi. Barcha o'lchovlar semestr boshida va semestr oxirida amalga oshirildi. Natijalar guruhlararo taqqoslanib, foiz va o'rtacha ball ko'rsatkichlari asosida tahlil qilindi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijasida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisining metodologik ko'nikmalari besh tarkibiy yo'nalishda namoyon bo'lishi aniqlandi. Birinchi yo'nalish - sport darslarini rejalashtirish va o'tkazish; ikkinchi yo'nalish - harakat topshiriqlarini individual darajaga moslashtirish; uchinchi yo'nalish - o'quvchilar jismoniy rivojlanishini monitoring qilish; to'rtinchi yo'nalish - sport shikastlanishlarining oldini olish; beshinchi yo'nalish - pedagogik refleksiya va o'z faoliyatini tahlil qilish.

Interaktiv texnologiyalar besh guruhga ajratildi. Simulyatsiya texnologiyalari sport zalini, anatomik modellarni va harakat bi mexanikasini ko'rgazmali o'rganishga xizmat qildi. Kollaborativ platformalar guruhiy loyiha va muhokamani tashkil etdi. Gamifikatsiya elementlari talabalarning faol ishtirokini kuchaytirdi. Video tahlil texnologiyasi sport harakatlarini parametrlar bo'yicha tahlil qilishga imkon berdi. Raqamli portfolio esa mustaqil ish, video yozuv, refleksiya va dars loyihalarini yagona tizimda jamladi.

Eksperiment natijalari tajriba guruhi foydasiga sezilarli farqni ko'rsatdi. Metodologik ko'nikmalar testi bo'yicha tajriba guruhi 84,3 ball, nazorat guruhi 71,6 ball natija qayd etdi. Raqamli savodxonlik ko'rsatkichi tajriba guruhida 88,7 foiz, nazorat guruhida 62,4 foiz bo'ldi. Dars loyihalash ko'nikmalarida "a'lo" baholanganlar tajriba guruhida 71 foiz, nazorat guruhida 48 foizni tashkil etdi.

Innovatsion yondashuvga moyillik tajriba guruhida 83 foiz, nazorat guruhida 54 foiz darajasida shakllandi. Pedagogik refleksiya ko'rsatkichi tajriba guruhida 79 foiz, nazorat guruhida 57 foiz bo'ldi. Ayniqsa, video tahlil texnologiyasi talabaga o'z harakatini tashqi kuzatuvchi pozitsiyasidan ko'rish va metodik xatolarini aniqlash imkonini bergani bilan samarali bo'ldi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar interaktiv texnologiyalar metodologik ko'nikmalarni shakllantirishda yordamchi vosita emas, balki pedagogik faoliyatni loyihalash va tahlil qilishning muhim komponenti ekanini ko'rsatadi. Jismoniy tarbiya darsida harakat texnikasi dinamik, ko'p parametrlil va vaziyatga bog'liq bo'lgani uchun uni faqat og'zaki tushuntirish orqali to'liq o'zlashtirish qiyin. Video tahlil, simulyatsiya va raqamli monitoring bu murakkablikni ko'rinadigan, o'lchanadigan va tahlil qilinadigan shaklga keltiradi.

Kredit-modul tizimi interaktiv texnologiyalarni tizimli qo'llashga imkon beradi. Har bir modulda raqamli resurslar, mustaqil video topshiriq, guruhli loyiha, portfel va yakuniy demonamoyish belgilansa, talaba texnologiyani alohida fan sifatida emas, kasbiy faoliyatning tabiiy vositasi sifatida o'zlashtiradi. Bu esa raqamli savodxonlikni metodik tafakkur bilan bog'laydi.

Shu bilan birga, interaktiv texnologiyalarni joriy etish uchun o'qituvchining o'zi yetarli raqamli-metodik kompetensiyaga ega bo'lishi zarur. Texnologiya mazmunni almashtirmaydi, balki uni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi. Agar interaktiv vositalar metodik maqsadsiz qo'llansa, ular ta'lim jarayonini faqat tashqi jihatdan zamonaviy ko'rsatadi, lekin natijadorlikni oshirmaydi. Demak, har bir raqamli vosita aniq o'quv natijasi va baholash mezonini bilan bog'lanishi kerak.

XULOSA

Kredit-modul tizimida interaktiv ta'lim texnologiyalarini qo'llash bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarining metodologik ko'nikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Tajriba natijalari metodologik ko'nikmalar, raqamli savodxonlik, dars loyihalash, innovatsion yondashuv va pedagogik refleksiya ko'rsatkichlari tajriba guruhida nazorat guruhiga nisbatan yuqori ekanini tasdiqladi.

Amaliy tavsiya sifatida har bir modulga mos interaktiv raqamli resurslar to'plamini ishlab chiqish, video tahlilni majburiy komponent sifatida joriy etish, raqamli portfolio tizimini shakllantirish, kollaborativ platformalardan foydalanish va o'qituvchilarni interaktiv texnologiyalar bo'yicha muntazam malaka oshirishga jalb etish zarur.

Ilmiy xulosa shuki, interaktiv texnologiyalar jismoniy tarbiya ta'limida metodologik ko'nikmalarni rivojlantirishning instrumental emas, konseptual vositasidir. Ular talabaning darsni loyihalash, harakatni tahlil qilish, individual yondashuvni tanlash va o'z faoliyatini refleksiv baholash imkoniyatlarini kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. 2020-yil 5-oktabr, PF-6079-son.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi qarori. 2020-yil 31-dekabr, 824-son.
3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.
4. Mayer R.E. Multimedia Learning. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 320 p.
5. Sweller J. Cognitive Load Theory. Psychology of Learning and Motivation. 2011. Vol. 55. P. 37–76.
6. Jonassen D.H. Constructivism and Technology. In: Handbook of Research on Educational Communications and Technology. 2012. P. 73–95.
7. Abduqodirov A.A., Pardayev A.X. Masofaviy o'qitish nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Fan, 2009. 148 b.
8. Xodjayev B.X. Jismoniy tarbiya fani darslarida raqamli texnologiyalar. Sport va sog'lom turmush tarzi. 2022. №2. B. 41–48.
9. Atanazarov M.R. O'qituvchilarning raqamli savodxonligi: muammo va yechimlar. Pedagogika va psixologiya. 2023. №1. B. 55–62.
10. Begmatov E.A. Raqamli ta'limda video tahlil texnologiyasi. Ta'lim texnologiyalari. 2022. №4. B. 33–40.